

ODSHERREDS NATUR:

Hvordan gør vi **ODSHERRED** endnu mere attraktiv ?

Danmarks
Naturfredningsforening

VELKOMMEN

til debat og dialog

Naturen er Odsherreds vigtigste råstof. Råstof i den forstand, at det er en værdi, der er geografisk forankret, og som kan bruges til at skabe værdier for kommunen som helhed.

Men det er også et råstof, som vi i fællesskab skal passe på, så der ikke bliver solgt ud i forhold til kommende generationer.

Danmarks Naturfredningsforenings afdeling i Odsherred (DN Odsherred) ønsker med denne lille pjeces at sætte fokus på, hvordan vi sammen kan få Odsherreds natur til at balancere mellem benyttelse og beskyttelse.

Pjecen skal læses som et oplæg til dialog og debat. Vi peger på i alt 7 fokusområder, hvor opmærksomhed og eftertanke kan sikre Odsherreds natur, som den ressource den er.

Bestyrelsen i DN Odsherred

Oktober 2013

Sejerøbugten. Foto: Ingrid Brandt

Danmarks
Naturfredningsforening

Danmarks
Naturfredningsforening

Masnedøgade 20
2100 København Ø
Tlf. 39 17 40 00
www.dn.dk

INDHOLD

Kysterne - Odsherreds største aktiv	3
Mere naturindhold i sommerhuszonen	7
Naturplan Odsherred?	10
Fortidsminderne fortæller historien	14
Fokus på grundvandet	18
Landskabet - skabt af natur og mennesker	22
Brug naturen på den gode måde	27

» De åbne kystlandskaber udgør landskabelige helheder af stor værdi. De danske klit- og hedelandskaber er i europæisk sammenhæng af betydelig udstrækning og præget af uberørthed. Det giver os et særligt ansvar for at bevare de kyststrækninger, som er åbne og dynamiske ... Kommunerne skal sikre, at nye byggerier indpasses, hvor de ikke forringer oplevelsen af kystlandskabet samt øger behovet for kystbeskyttelse ... Myndighederne skal sikre den rigtige balance mellem turisme og natur- og landskabsværdier.

Kilde: Danmarks landsplanredegørelse 2010

KYSTERNE – Odsherreds største aktiv

Odsherred Kommune er landets største sommerhuskommune – pga. sine ca. 130 kilometer kyst, sin enestående natur og sin beliggenhed i forhold til København. Kystnaturen er meget varieret fra det barske hav til den blide fjord. 40 pct. af kysten er EU's Natura 2000-område.

Der er generel enighed om, at Odsherreds økonomi afhænger af sommergæsterne. Trækplasteret – og kommunens største aktiv – er kysterne. Her ligger sommerhusområderne, og næsten alle kyststrækninger i baglandet er nærområde for et sommerhusområde. Også for mange fastboende er kystnærhed og natur årsag til, at valget faldt på Odsherred.

Alle ønsker at bo tættest muligt på attraktionerne. Dilemmaet bliver derfor, at kommunen ødelægger sit guldæg, hvis ikke man begrænser byggeri og anlæg i kystlandskabet.

DN ODSHERRED ANBEFALER

Det er DN Odsherreds opfattelse, at afhængigheden af sommergæster medfører, at der både skal tages hensyn til naturen og til sommerhusgæster og turister, når brugen af kystlandskabet tilrettelægges.

Derfor bør aktiviteter i landskabet, der er til glæde for få, men generer mange, så vidt muligt ikke tilgodeses i Odsherred, herunder skæmmende anlæg og støjende adfærd. Byggeri og anlæg bør holdes væk fra selve kystlandskabet, som fortrinsvis forbeholdes gående og cyklende. Gode adgangsforhold alle vegne kan sprede belastningen fra publikum. Nødvendige anlæg bør kamoufleres af bevoksning.

Byzonerne udgør naturligvis en undtagelse, men også her skal aktiviteterne tilpasses, så man ikke forringer kystlandskabet.

Korshage. Foto: Ingrid Brandt

»» Pas på sommerlandets udsigter

For DN Odsherred er det væsentligt at konstatere, at kommunens økonomiske behov for turisme i høj grad vil kunne harmonere med hensynet til miljø, natur og landskab. Trods det store behov for beskyttelse er det vores erfaring, at publikum kun i begrænset omfang har medført truende slid på naturen i kystområderne. I det lange løb vil publikums adgang sandsynligvis øge interessen for naturbeskyttelse.

Kystproblematikken kan overordnet inddeles i tre hovedtyper:

BADESTRANDE, som først og fremmest er Odsherreds mange sandstrande. De er turistmæssigt de største trækplastre og kan tåle relativt mange besøgende. Der skal være gode adgangsmuligheder, og strandene skal kunne opnå blå flag.

Kommunen bør sikre kraftige restriktioner på anden anvendelse, som påvirker de mange gæsters badeliv – herunder anlæg af broer, bådeoplæg og bøger samt motoriseret aktivitet. Få helt nødvendige badebroer skal have offentlig adgang.

NATUROMRÅDER ved badestrandene og den øvrige kyststrækning tiltrækker både i og uden for sommertiden mange gæster fra de bagved liggende sommerhusområder. Selv om hovedparten af fritiden bruges i og omkring sommerhuset eller helårshuset, er friheden til at kunne gå ture ved sin bolig helt afgørende for, at man vælger denne bolig- eller ferieform. Her er det væsentligt for oplevelsen, at det æstetiske indtryk ikke skæmmes af påtrængende byggerier.

Det indebærer, at kommunen skal stille særlige krav om tilpasning til omgivelserne ved byggeri i 1. række langs kysterne og langs de fredede områder, herunder restriktive regler mht. grundstørrelse, dimensioner, materialevalg, farvevalg, indhegning, terrænregulering og bevoksning. Bygningerne bør samles og placeres, så de påvirker omgivelserne mindst muligt. Sikkerhed for, at herlighedsværdien kan bevares, vil øge værdien af grundene for alle ejere.

Det betyder, at kysterne hurtigst muligt må omfattes af lokalplanregler. Kommunen skal stræbe efter, at der så vidt muligt sikres fri adgang overalt i naturområderne og langs kysten efter gældende lovgivning. I de tilfælde, hvor der indhegnes med henblik på naturpleje, bør der så vidt muligt være adgang til indhegningerne. Der skal samtidig sikres de nødvendige passager, selv om det indebærer opdeling af indhegningerne.

UDSIGTER FRA BAGLANDET OVER KYSTEN har en afgørende betydning for turisterne, som oplever landskabet til fods, på cykel eller i bil. Horisonten, det blå vand og fjordlandskabet set fra bakkerne er en væsentlig del af sommerlandet.

Med de store sommerhusområder ved kysten er der dog en tendens til, at udsigterne efterhånden forsvinder bag opvoksede trætoppe. Samtidig opgiver nogle jordbrugere at dyrke kystområderne og ønsker i stedet skovrejsning eller lader overdrev springe i skov. Andre rejser tætte læhegn af hensyn til jagt.

Det kan blive nødvendigt at sikre visse lokaliteter med udsigtsfredninger og forbud mod skovrejsning i området mellem kysten og de bagved liggende turistveje. Samtidig kan kommunen anbefale sommerhusejerne i disse områder at fælde de højeste nåletræer, som også af nabohensyn er en uskik. ■

Sommerhus med naturgrund. Foto: Jørgen Stoltz

MERE NATURINDHOLD i sommerhuszonen

I sommerhuszonen er der mange grunde på ned til 7-800 m². Ko-munneplanen fastslår derimod et minimum på 2.000 m² ved fremtidige lokalplaner. De små størrelser frister mange til at give grunden et præg af parcelhushave med perlegrus, fliser, kortklippet græs, stauder og i værste fald også hæk og hegn. Bedre blev det ikke, da bebyggelsesgraden blev øget fra 10 pct. til 15 pct. i sommerhuszonen.

Odsherred Kommune har med sin vejledning i pleje af sommerhusgrunde vist, hvordan det er ønskeligt, at sommerhusområderne styrkes med naturgrunde, der kan have store naturkvaliteter. Lykkes det, vil disse områder også være attraktive for turisme uden for den korte badesæson.

DN ODSHERRED ANBEFALER

I DN Odsherred bakker vi helt op om kommunens intentioner for plejevejledningen. Vi anbefaler, at alle grundejerforeninger sikrer, at beboerne i deres område – og især nye potentielle købere – får information om den ønskede pleje. En vejledende publikation har imidlertid meget begrænset retsvirkning.

Kommuneplanens rammer for sommerhuszonen har kun retslig betydning i de områder, hvor der er tinglyst lokalplan, og det gælder kun for en meget lille del af Odsherreds sommerhusgrunde. Det er derfor meget vigtigt, at kommunen hurtigt får udarbejdet lokalplaner i sommerhuszonen – naturligvis prioriteret med grundene langs kysten først.

Disse lokalplaner skal – ud over lokalplanrammens regler for huse i 1. række – som minimum indeholde følgende:

- Regler om minimumsgrundstørrelse
- Maximal husstørrelse
- Maximal bebyggelsesgrad
- Beskyttelse af stengærder
- Regler for hegn, herunder støjmur

På sommerhusgrunde med §3-arter, som ikke hindrer byggeri, må der desuden kun gøres indgreb i §3 naturen (fx overdrev og hede) i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til byggeri, terrasse, en mindre græsplæne og adgangsforhold. Primært af hensyn til de tilfælde, hvor en entreprenør rydder en hel grund, planerer, bygger og sår græs, kan man indføje en bestemmelse: *”Rydning af bevoksning skal ske under respekt for sommerhusområdets karakter af naturgrunde. Det anbefales i øvrigt at følge kommunens vejledning i pleje af naturgrunde.”*

Er det ikke muligt at udarbejde specifikke lokalplaner for de enkelte sommerhusområder inden for en overskuelig tidshorison, må kommuneplanens lokalplanrammer gives retsvirkning. Det kan ske i form af tinglyste standardlokalplaner med udvalgte regler fra lokalplanrammerne, men som overholder planlovens minimumskrav. ■

» Undgå perlegrus og fliser

NATURPLAN

Odsherred?

I Odsherred er der registreret omkring 2.300 små stykker beskyttet natur, fx en mose, en strandeng, et overdrev eller et stykke hede. Disse områder ligger spredt i hele kommunen og er på forskelligt niveau beskyttet ifølge Naturbeskyttelseslovens §3. Og netop nu sker der på statens initiativ et eftersyn, hvor kommunen gennemfører en undersøgelse af områderne frem til 2016 for at opdatere vores viden. På forhånd er der ingen, der med sikkerhed ved, hvor mange af dem, som stadig rummer naturværdier, og hvor mange der er gået tabt.

Når der findes så mange og så små områder, skyldes det, at der over en meget lang periode er sket en stadig større opdeling af de udyrkede naturarealer. Årsagen er, dels at en stadig større del af vores areal er blevet dyrket, dels at byområderne har udviklet sig. Man kan med en vis ret påstå, at naturen er dét, der er blevet til overs – områder, der hverken er egnede til bebyggelse eller dyrkning.

Konsekvenserne for dyre- og plantelivet er blevet, at livsvilkårene for mange arter er pressede, og de enkelte områder risikerer at forsvinde som naturpletter. Paradoksalt nok har vi samtidig på nationalt plan forpligtet os til at arbejde i retning af større variation i dyre- og planteliv, og målet om større biodiversitet forudsætter bl.a., at der skabes bedre sammenhæng imellem naturområder.

I de senere år har der været taget initiativer til en mere aktiv national naturpolitik for at rette op på denne skævhed, og fx Naturparkplanen og Naturstyrelsens igangværende arbejde med Naturplan Danmark er lovende, ligesom nogle af Natur- og Landbrugskommissionens anbefalinger peger i retning af bedre beskyttelse af sårbar natur.

Klint. Foto: Marianne Tinggaard

Rute 21. Foto: Svend-Aage Pedersen

Nikkende kobjælde. Foto: Svend-Aage Pedersen

Tolsagervej. Foto: Jens Westphael

» Tænk naturen i helheder

På den lille skala har der også været et opmuntrende initiativ, fx i form af udpegningen af de særlige beskyttelsesarter for hver kommune, hvor Odsherred har haft held til at skabe opmærksomhed om vilkårene for sin særlige ansvarsart, den nikkende kobjælde. Her har kommunens borgere fået mulighed for aktivt at deltage i registrering af dens udbredelse.

Det er denne form for synliggørelse, der skal til for at illustrere en pointe, som for mange måske ikke er så iøjnefaldende: At bedre sammenhæng mellem de mange små dyrkningsfrie

områder i kommunen er den byggesten, som skal hjælpe naturen med at bevare sin variation på *det biologiske plan* og dermed de naturværdier, vi på *det oplevelsesmæssige plan* nyder, når vi færdes i landskaberne.

DN ODSHERRED ANBEFALER

Konkret vil vi i DN Odsherred foreslå, at den igangværende naturregistrering af de mange separate S3 områder anvendes som afsæt til en egentlig Naturplan Odsherred, hvor man ser på den større ramme og vurderer, hvor der kan skabes muligheder for sammenhæng og sammenlægning af nogle af de eksisterende naturområder.

I lyset af Natur- og Landbrugskommissionens rapport er det vigtigt at få identificeret de områder, der grænser op til landbrugsområder med ringe landbrugsmæssig værdi, og som kunne være kandidater til udtagning af landbrugsdrift.

Det vil være oplagt at have særlig opmærksomhed på de naturmæssige konsekvenser af byggeprocessen omkring Rute 21, hvor lokale naturområder naturligvis har lidt overløst, men hvor der samtidig er opstået nye muligheder for at skabe forbindelseslinjer ved udvikling af de nyudlagte områder til erstatningsnatur. Da erstatningsområderne er dobbelt så store som de områder, der er blevet inddraget til vejprojektet, er der tale om en nettoudvidelse af naturarealerne og dermed et potentiale.

Da der ikke er nationale planer om oprettelse af naturparker i Odsherred Kommune, foreslår DN Odsherred, at kommunen begynder at tænke i "mini-naturparker" rundt omkring i kommunen. Et mål kunne være, at man som borger eller gæst i kommunen altid – uanset hvor man befinder sig – har adgang til et større stykke sammenhængende og varieret natur inden for gåafstand. Det har man heldigvis mange steder, men potentialet er langt større.

Vi ser ingen modsætning til kommunens satsning på Geopark Odsherred. Geoparken ser vi som "makroperspektivet", der kan give kommunen en kærkommen branding som naturstærk kommune, mens arbejdet med at skabe sammenhæng mellem spredte småbiotoper vil være en arbejdsopgave, hvor der fokuseres på at sikre sammenhængen mellem enkeltområder. ■

FORTIDSMINDERNE

fortæller historien

Overalt i Odsherred er der synlige tegn på, at der har været stor aktivitet siden Stenalderens første mennesker. Vi kan se stendysser og høje rejse sig på mange bakketoppe overalt i landskabet.

Alle vore fortidsminder er beskyttet af restriktive bestemmelser i museumsloven. Generation efter generation har passet på fortidsminderne i landskabet, fordi de havde betydning for dem. Af overtro opstod navnet "jættestuer", men i dag er man naturligvis bekendt med, at kamrene var datidens begravelsespladser.

Højene ligger ofte på bakkerne, så de er synlige for alle. Gennem tiderne har de præget landskabet og fremhævet de dødes betydning, og de har naturligvis ændret form og udseende afhængigt af tidens gravskikke og samfundets opbygning og behov.

Odsherred er ét af de steder i Danmark, hvor vi har flest fortidsminder bevaret. Fra Stenalderen har vi jættestuen Birkehøj ved Nyrup. Fra Bronzealderen er det fx Maglehøjene, Vejrhøj og helleristningen på Grevinge Kirkes tårn. Fra Middelalderen har vi eksempelvis Borren og ruinen ved Kelstrup.

Fortidsminder har heldigvis Odsherreds Kommunes store bevågenhed, idet over 60 af vore gravhøje plejes, nogle flere gange årligt. De kan så indgå i fortællingen om Odsherreds fortid, som også DN Odsherred ønsker at videregive. De senere år har kommunen og Odsherreds Museum fået udarbejdet skiltning, og der er opsat pæle med vejvisning ved mange af de plejede fortidsminder. Museum Vestsjælland har påbegyndt opsætning af QR-koder. Flere af skiltene er dog udarbejdet i begyndelsen af 1990erne og kunne godt trænge til en opdatering.

» Oldtidsminderne skal plejes

Dét, der giver et landskab karakter, kan også være de mange sten- og jorddiger, som mennesker igennem tiderne har omkranset deres marker og jordlodder med. Tusinder af kilometer er det blevet til gennem århundrederne. Museumslovens § 29a beskytter nu vore diger og bestemmer, at man ikke må fjerne, ødelægge eller gennembyrde diger uden særlig tilladelse fra kommunen.

DN ODSHERRED ANBEFALER

Alligevel må vi i DN Odsherred konstatere, at det alt for ofte sker, at diger forsvinder eller ødelægges. Tilsynet med diger ligger i Kulturstyrelsen, der ikke har prioriteret opgaven særlig højt, og vi skal opfordre kommunen til at tage sagen op med styrelsen, da vigtige kulturminder ellers fortsat vil forsvinde og forarme vore landskaber. Digerne er nogle af de vigtigste spredningskorridorer for dyr og insekter, så ikke mindst af denne grund bør der gøres en forøget indsats for at bevare dem.

Desværre er der også mange minder fra oldtiden, som ligger uplejede i landskabet. DN Odsherred opfordrer kommunen til at kontakte ejerne for at få en plejeaftale.

DN Odsherred har med interesse fulgt projektet "Adopter en gravhøj" og støtter naturligvis, at ejere og kommunens borgere inddrages i plejen af vore fortidsminder – dog med vejledning, så eventuelle markante træer bliver stående, og de oprindelige plantesamfund bliver bevaret.

DN Odsherred så gerne, at lovgivningens beskyttelseszoner blev respekteret, og at vi derved undgik, at flere fortidsminder blev ødelagt af moderne maskiner. DN Odsherred ønsker også, at lodsejere er villige til at åbne adgangsveje til netop deres høj eller til det fortidsminde, som ligger på ejendommen.

DN Odsherred skal opfordre kommunen til at opprioritere indsatsen på fortidsmindeområdet med bl.a. brug af QR-koder, der på stedet kan uddybe kendskabet til det enkelte fortidsminde. Desuden må det være en selvfølge, at de hævdevundne stier til fortidsminderne holdes farbare.

Annebjerg Skov. Foto: Jens Westphael

Vi skal i den forbindelse opfordre til, at Odsherred Kommune prioriterer en helt ny elektronisk formidling af alle kommunens fortidsminder, via den nye kommunale hjemmeside, som på nuværende er under fremstilling.

Den store kommunale satsning de kommende år med Geopark Odsherred understøtter netop muligheden for at træde ind i det 21. århundrede på formidlingsområdet. I den sammenhæng er det vigtigt, at også plejen af fortidsminderne prioriteres højt, idet Geoparkens ene ben netop er kulturhistorien og dens formidling. ■

Fokus på GRUNDVANDET

Der er masser af vand i Odsherred. Vandet er en nødvendighed - både for os og for vore medskabningers liv. Normalt kan vi her i landet stadigvæk nøjes med at ilte og filtrere det grundvand, vi pumper op af jorden for at få rent og godt drikkevand. Men kan vi blive ved med det?

De færreste tænker i det daglige over, at det vand, der er omkring os, er en del af et omfattende kredsløb, og at vandet hele tiden genbruges.

Da vand er et formidabelt opløsningsmiddel, og da de fleste stoffer transporteres og opløses i forskellig grad i vand, er grundvandet en sårbar ressource - især når det gælder miljøfremmede stoffer, som ikke eller kun vanskeligt kan omdannes til uskadelige stoffer af jordens mikroorganismer.

I de seneste 100 år har den kemiske industri produceret nye stoffer, der er tungt nedbrydelige og kun vanskeligt omdannes og derfor langsomt, men sikkert ophobes i naturen. Til denne type stoffer hører pesticiderne.

BAM (2,6 dichlor benzamid) er fundet i mange grundvandsboringer. BAM er et nedbrydningsprodukt af diclobenil og chlorthi-amider. Disse stoffer blev brugt i forskellige ukrudtsmidler fra 1965 til 1997, hvor stofferne blev forbudt. BAM findes hyppigt, men er slet ikke den eneste pesticidrest, som findes i grundvandsboringer. Og der dukker hele tiden nye pesticidrester op i grundvandet. Det sidste skud på stammen er et svampemiddel, der anvendes i kartoffeldyrkningen.

Odsherreds grundvand er generelt rent, rigeligt og gammelt. Men vi har også - om end stadig sjældent - eksempler på BAM-forurenede grundvand.

DN ODSHERRED ANBEFALER

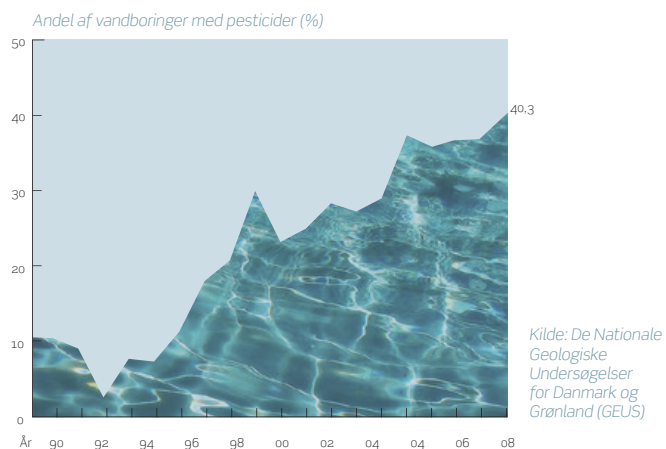
Det vand, vandværkerne i Odsherred pumper op, er ofte mere end 50 år gammelt, og det stammer derfor fra en periode, hvor pesticidanvendelsen var relativt begrænset. Mange pesticider nedbrydes langsomt i jorden, og nogle af nedbrydningsprodukterne er både mere giftige end de oprindelige stoffer og omdannes desuden endnu langsommere. Før eller siden vil vandet fra markerne nå grundvandet.

Vi skal derfor være opmærksomme på, at anvendelsen af miljøfremmede stoffer som pesticiderne kan være en trussel for vores fine drikkevand i fremtiden.

Rent drikkevand er altså ikke en selvfølge, heller ikke i Odsherred, selv om vi har et morænelandskab, der er præget af store områder med tilsyneladende godt beskyttet grundvand.

I Danmark har vi meget grundvand af høj kvalitet, og det finder man i de særlige OSD-områder (Områder med Særlige Drikkevandsinteresser). I Odsherred, som i resten af landet, er Naturstyrelsen i gang med yderligere at kortlægge, hvordan og hvor grundvandsressourcerne er placeret. I den sammenhæng blev der udarbejdet geofysiske målinger i Odsherred i slutningen af maj og begyndelsen af juni 2013.

Nakkehalvøen er et eksempel på et OSD-område i Odsherred. Nakkehalvøens undergrund består af kalk af en type, der gør, at grundvandet her er af høj kvalitet. Rørvig Vandværk henter i dag al sit vand fra dette område.

Nakke. Foto: Nora Tams

» Rent drikkevand er ingen selvfølge

Både på nationalt og internationalt plan er der almindelig enighed om nødvendigheden af at beskytte drikkevandet.

DN Odsherred mener, at vi lokalt skal tage ansvar for at beskytte vores drikkevand. Altså det gode gamle råd: *Tænk globalt og handl lokalt!*

DN Odsherred anbefaler, at kommunen – med henblik på beskyttelse af grundvandet og på grund af den stigende efterspørgsel på økologiske fødevarer – tilbydes konsulentbistand til omlægning til økologisk jordbrug, fx som det gøres i Lejre Kommune.

DN Odsherred mener, at kommunen skal sætte øget fokus på vore grundvandsressourcer, således at publikum bliver bevidst om, hvor de værdifulde vandressourcer befinder sig, og at fx geofysiske undersøgelser af vandressourcerne kunne gøres til en event. ■

LANDSKABET – skabt af natur og mennesker

Med Odsherred som kommende geopark er der kommet stor, berettiget fokus på den vestlige del af Odsherred og det dramatiske istidslandskab med Vejrhøjbuerne og den inddæmmede Lammefjord. Det er især kontrasten mellem den flade, inddæmmede, intensivt opdyrkede havbund og de store morænebakker, som er markant. Geoparken omfatter imidlertid hele Odsherred.

I Danmark er alle landskaber præget af menneskers aktivitet gennem fortid og nutid. Pleje af landskaber er derfor et spørgsmål om at vælge, hvilket landskab, man ønsker, hvilke naturelementer og hvilke bebyggelsestyper, man finder værdifulde.

Odsherred er præget af, at der ikke, som i Midt- og Sydsjælland, er store godser, der dominerer landskabet med store, ensformige marker. Tværtimod er landskabet, bortset fra nogle af de inddæmmede arealer, fortsat præget af, at jorden har været dyrket af mange mindre landbrug, også selv om jorden nu er samlet under færre ejere. Det betyder, at landskabet er en mosaik af

Vig Lyng.
Foto: Marianne Tinggaard

Kongsøre. Foto: Vibeke Schiøtz

Plejerupdyssen. Foto: Vibeke Schiøtz

» Skån det åbne land

mindre marker omgivet af diger og levende hegn, småbevoksninger rundt om vandhuller, småskove samt landsbyer og spredt bebyggelse – med den mangfoldighed af natur og kulturlandskab, som dette giver. Desuden præges landskabet af, at der mange steder er flot udsyn over kysten. Udsigter, der her får ekstra dybde, fordi man ofte ser over mod et landskab på den anden side af vandet.

Bebyggelsen er et væsentligt element i kulturlandskabet, og mange landsbyer er udnævnt til kulturmiljø. Respekten for disse kulturmiljøer er derfor vigtig for landskabet.

Det er summen af de mange enkeltelementer, som gør landskabet til en oplevelse. I Odsherreds mosaiklandskab er der sammenfald mellem, hvad mennesker, lokale såvel som sommerhusgæster og turister, oplever som smukt og værdifuldt, og hvad der er godt for naturen.

Plejen sikrer naturens mangfoldighed, og diger, hegn og småbevoksninger er gode spredningskorridorer for dyr og planter. Når

man færdes ad vejene, hvad enten det er til fods, på cykel eller i bil, er grøftekanterne den nærmeste natur. De er vigtige for dyr og planter og for oplevelsen af landskabet. Også vejtræer er en vigtig del af landskabet og bør i videst muligt omfang bevares.

DN ODSHERRED ANBEFALER

DN Odsherred finder det vigtigt, at der også kommer fokus på den østlige del af Odsherred med det mindre dramatiske, men lige så karakteristiske, bølgende morænelandskab. Med den nye Rute 21 er det dette østlige landskab, som vil være de fleste besøgendes første indtryk af Odsherred.

DN Odsherred opfordrer til, at der foretages en vurdering af landskaberne i Odsherred, og at de inddeles i en række kategorier i stil med kystnærhedszonen ud fra, hvilke værdier de rummer. Denne inddeling skal samtidig blive afgørende for, hvilke tiltag der kan accepteres inden for den enkelte kategori – uden at det går ud over værdien af landskabet. Vi ønsker, at der i forvaltningen af landskaberne i særlig grad lægges vægt på følgende forhold:

- Den æstetiske værdi, herunder udsyn, helhedspræg, fravær af forstyrrende elementer. På trods af dette emnes subjektive karakter er der oftest stor overensstemmelse mellem forskellige menneskers opfattelse af et landskabs herlighedsværdier.
- Den naturmæssige værdi, herunder naturtyper og den biologiske mangfoldighed.
- Den historiske værdi, herunder hvilke oprindelige værdier, som er bevaret, fx dyrkningsformer, fortidsminder eller særlige kulturmiljøer.
- Fortælle værdien. Hvilke historier om fx landskabets opståen og tidligere eller nutidig brug rummer området?
- En række objektive kriterier bør ligeledes indgå i vurderingen, jf. metoden for landskabskarakterbeskrivelser.

DN Odsherred mener, at det er meget vigtigt at fastholde mosaiklandskabet ved at sikre, at spredt bebyggelse ikke breder sig, så landskabet efterhånden forringes. Hegn, diger og vandhuller skal bevares, og udsigterne skal skånes for, at opvækst af fx gamle udtjente juletræsplantager får lov at dække udsynet.

DN Odsherred anbefaler, at Odsherred Kommune strammer procedurerne ved udstedelse af landzonetilladelser og dispensationer. Det er vigtigt, at kommunen ved alle tilladelser, dispensationer eller andre tiltag vurderer betydningen, ikke bare helt lokalt, men for landskabet som helhed. Målet er at undgå, at den rekreative værdi forringes, og at det åbne land langsomt forsvinder. Bare en enkelt fejlplaceret ridehal kan spolere et helt landskab. Desuden bør der stilles skrappe krav til overholdelse af lokal byggeskik og materialevalg.

DN Odsherred ønsker, at landskabets betydning for mennesker og natur fastholdes ved, at "den lille natur" som vandhuller, gravhøje, stendiger mv. plejes og gøres tilgængelige. Eksempelvis ved at etablere en lille P-plads, informationstavler samt evt. en trampesti frem til stedet.

DN Odsherred finder det endelig vigtigt, at befolkningen i videst muligt omfang inddrages ved alle væsentlige tiltag eller ændringer, der berører landskabet. Vi skal fremover undgå det, man kunne kalde "Korevlesyndromet" med vandalisme og utilfredshed til følge og pga. lokalbefolkningens manglende viden og information om betydningen. ■

Vejrhøj. Foto: Marianne Tinggaard

BRUG NATUREN på den gode måde

Udviklingen i Odsherred er tæt knyttet til turismen og "landlig-kulturen". Gennem masser af år har mennesker opsøgt Odsherred netop pga. områdets fantastiske kyster og strande, varierede landskab, særlige nedbørsfattige klima - og så det lys, der er unikt for Odsherred.

Med ca. 23.000 sommerhuse er Odsherred Kommune Danmarks største sommerhuskommune, og man finder da også her de højeste sommerhuspriser i Region Sjælland. Ca. 1.100 af disse sommerhuse udlejes, resten anvendes af ejerne selv.

Odsherred er omgivet af kyster på tre sider og har flere havne.

Odsherred har også betydning for børn og unges naturoplevelser, idet der findes mange lejrskoler. Disse er med til at give egnen en mulighed for – men måske også en forpligtelse til – at formidle viden til de børn og unge, der kommer her.

Med udvidelsen af Rute 21 bliver Odsherred også et mere attraktivt sted at bosætte sig, med kort pendlertid til København og omegn.

Mange af Odsherreds beboere og gæster ønsker et aktivt fritidsliv. Der efterspørges muligheder for vandring, cykling, lystfiskeri, kajakroning, ridning, langrendsløjper mv.

DN ODSHERRED ANBEFALER

Mulighederne for friluftsliv skal styrkes på en måde, som tilgodeser naturens behov og bevidst styrer adgange – og dermed også fremadrettet sikrer natur af høj kvalitet. Der skal være en fornuftig balance mellem benyttelse og beskyttelse. Ved et bevidst og målrettet arbejde, når man tilrettelægger stisystemer, naturlegepladser, overnatningspladser osv., kan man styre benyttelsen hen forbi flotte, varierede oplevelser, men også væk fra den allermost sårbare natur. Derved sikrer Odsherred Kommune naturen et åndehul.

Der er i Odsherred unikke muligheder for at udbygge den fantastiske natur, der allerede findes. Flere skovområder kunne med fordel omlægges til mindre intensiv drift, dvs. naturskovsdrift. Vådområder kan genetableres, fx Trundholm Mose eller dele af Sidinge Fjord, og åer og vandløb kan igen fritlægges. Dette vil give endnu flere muligheder for enestående naturoplevelser og styrke den særlige betydning, området har forår og efterår, for tusinder af trækfugle. Hvem vil ikke gerne opleve røde glenter og havørne, store flokke af gæs, ænder og traner? Og måske også en odder i rørskovene?

DN Odsherred finder, at en god formidling af Odsherreds landskabsmæssige mangfoldighed og fantastiske flora og fauna er helt essentiel. Oplysning om oplevelserne skal være let tilgængelig året rundt, dér hvor det sker. De forskellige brugere af oplevelserne skal let kunne finde frem til netop det, de søger – om det så er vandreruter, fugleskjul, ridestier eller lystfiskerpladser.

Hertil kommer den vigtige undervisningsmæssige funktion, som Odsherred har i forhold til de mange børn og unge, der kommer på lejrskolerne. De er fremtidens ambassadører for vores natur og miljø.

Odsherred Kommune har med sit arbejde for at blive Unesco Geopark indledt et målrettet arbejde, der både kan blive til gavn for de fastboende, for turismen og for naturen. Der gøres allerede en del for naturgenopretning og naturpleje, og netop i 2013 er naturen i færd med at blive talt i mandtal, så der bliver bedre mulighed for at sikre biodiversiteten – og ikke mindst de sjældne og truede arter.

Arbejdet på at etablere "højderygstien" er et godt skridt i den rigtige retning. Man sikrer herved naturoplevelser af høj kvalitet, god tilgængelighed og mulighed for fornuftig formidling, bl.a. via QR-koder undervejs. DN Odsherred håber, at kommunen ved tilrettelæggelse af stiforløbet både sikrer de gode oplevelser, men samtidig benytter muligheden for, med placering af opholdspladser og stiforløb, at lede besøgende væk fra de mest sårbare områder. Derved sikres naturen et nødvendigt åndehul, og det gør oplevelsen "bæredygtig".

I Odsherred er udpeget såvel en "Kunstrute" som en "Madrute". Der gennemføres kunstdage, kultur- og vandrefestival. DN Odsherred kunne forestille sig dette udbygget med en Naturrute, der fortæller historierne om Odsherreds mange forskellige landskaber så som hede, overdrev, kyster og strandenge, opdyrket landskab, skove, moser, søer og vandhuller. Her kan formidles viden om naturpleje og -genopretning, om biodiversitet og truede arter. Man kunne udvikle og udbygge det eksisterende stisystem, så der blev sikret god tilgængelighed til alle former for landskaber, og hvor det er muligt en sammenhæng (evt. som grønne korridorer), så de sikres bedre og har mulighed for udvikling. Der kunne i højere grad fortælles historien om de mange trækfugle, der gæster Odsherred. Der kunne anvises gode fiskepladser for lystfiskerne og sejlruter for kajakroerne. Måske også pladser med gode motiver for kunstmalere. Den marine natur kunne inddrages med en undervands-snorkle-sti.

Endelig kunne man forestille sig lokale fødevaremarkeder, som vi kender det fra landene syd for os, der sætter yderligere fokus på de fantastiske fødevarer, der produceres i Odsherred, ikke

» Naturen skal bruges – på naturlig vis

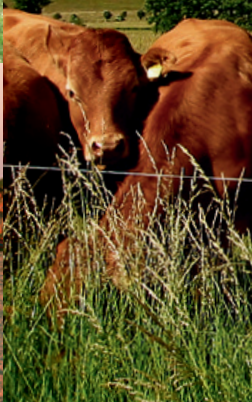

Trundholm Mose. Foto: Marianne Tinggaard

mindst de økologiske til gavn for klimaet, miljøet og dermed os alle. Odsherred Kommune er klimakommune og kunne dermed arbejde mere aktivt for at øge den økologiske produktion af fødevarer og dermed tilføre området endnu en kvalitet.

Odsherred Kommune har valgt sloganet "Tid til livet" – og DN Odsherred håber, det gælder såvel mennesker som dyr og planter. ■

© Danmarks Naturfredningsforening 2013
Redaktør: Marianne Tinggaard
Design: Westring + Welling
Omslagsfotos: DN Odsherred

Danmarks
Naturfredningsforening

